

๑๑

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร
(๒)

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย

ทางสุดโต่งสองอย่างบรรพชิตไม่ควรเสพ คือ

การทรมานตัวเองให้ลำบาก

และการประคบพัวพันในกาม

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (๒)

๓๓๐

การเกิดมาในสังสารวัฏของมนุษย์ทุกๆ คน เปรียบเสมือนการเดินทางไกลที่ทรมาน และเต็มไปด้วยอุปสรรคขวากหนาม คือ กิเลสราคะ โทสะ โมหะ ทำให้เราไม่รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น การดำรงอยู่เช่นนั้น ก็เป็นการยากที่จะทำให้เราอยู่อย่างมีความสุข และปลอดภัยจากภัยทุกชนิดในวัฏสงสาร ความไม่ประมาทเป็นเหมือนเกราะแก้วคุ้มครองเรา ให้ดำเนินอยู่บนหนทางแห่งความถูกต้องดีงาม การฝึกฝนอบรมใจจนกระทั่งใสบริสุทธิ์ หยุดนิ่งได้อย่างสมบูรณ์ จะทำให้ชีวิตไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างปลอดภัยและมีชัยชนะ

พระลัมมालัมพุทเธเจ้าตรัสไว้ใน ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ว่า

“เทเวเม ภิกขเว อนฺตา ปพฺพชิตฺเตน น เสวิตพฺพา โย จายํ อตฺตกิลฺมณานฺโโยโค กามสฺขลฺลิกานฺโโยโค

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทางสุดโต่งสองอย่างบรรพชิตไม่ควรเสพ คือ การทรมานตัวเองให้ลำบากและการประกอบพัวพันในกาม”

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นพระธรรมเทศนาเรื่องแรกที่พระลัมมालัมพุทเธเจ้า หลังจากได้ตรัสรู้อนุตรลัมมามีโพธิญาณแล้ว ทรงแสดงให้กับพระปัญจวัคคีย์ พร้อมกับพรหมอีก ๑๘ โกฏิ ให้ได้รับอมฤตธรรมตามพระองค์ไปด้วย และเป็น

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (๒)

๓๗๑

ลักขิพยานในการตรัสรู้ธรรมของพระพุทธองค์ เพราะฉะนั้น
ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร จึงเป็นพระสูตรที่สำคัญ ที่พวกเราควร
ศึกษาไว้ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว เมื่อศึกษาจนเข้าใจแล้ว จะได้
นำไปปฏิบัติให้ได้บรรลุธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้

*เนื้อหาสาระในพระสูตรนั้น พระพุทธองค์ตรัสว่า เทวเม
ภิกขเว อนตา ปพฺพชิตน น เสวิตพฺพา ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย
ที่สุดทั้ง ๒ อย่างนี้ อันบรรพชิตไม่ควรเสพ โย จายํ กาเมสุ
กามสุขลลิกานุโยโค การประกอบตนให้พัวพันด้วยกามคุณ
ทั้งหลาย ซึ่งเป็นของต่ำทราม คมโม เป็นเหตุให้ตั้งบ้านเรือน
โปถุชฺชนิโก เป็นของคนมีกิเลสหนา อนริโย ไม่ใช่ของพระอริยเจ้า
อนตฺถสฺสยฺหิตโต ไม่เป็นประโยชน์ นี่คือการที่หนึ่ง

โย จายํ อตฺตกิลฺมณานุโยโค การประกอบความลำบาก
ให้แก่ตน ทุกฺโข กลับเป็นทุกข์แก่ผู้ประกอบด้วย อนริโย ไม่ใช่
ของพระอริยเจ้า อนตฺถสฺสยฺหิตโต ไม่ประกอบด้วยประโยชน์
มีโทษอย่างเดียว

มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา พระตถาคต
ทรงตรัสรู้ยิ่งทางสายกลางได้แล้ว จึงไม่แวะเข้าไปใกล้ที่สุด

ธรรมะจกัปปวัตตนาสูตร (๒)

๓๗๒

ทั้งสองอย่างนั้น เมื่อเข้าถึงทางสายกลาง คือ ดำเนินจิตเข้าสู่กลางของกลางเรื่อยไป จกขุกรณี การเห็นเป็นปกติ ญาณกรณี การรู้เป็นปกติ ก็บังเกิดขึ้น จักขุ ญาณ ปัญญา วิชชา อาโลโก คือ แสงสว่างที่ไม่มีประมาณก็บังเกิดขึ้นมาตามลำดับ อุปสมาย เป็นไปพร้อมเพื่อความเข้าไปสงบระงับ อภิญญา เพื่อความรู้ยิ่ง สมุทฺธาย เพื่อความรู้พร้อม นิพพานาย เพื่อความดับสนิท เป็นไปเพื่อพระนิพพานอย่างเดียว

ข้อปฏิบัติเป็นกลางที่พระตถาคตเจ้าตรัสรู้แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่ง นั่นก็คือ อริโย อฏฺฐังคิโก มคฺโค หนทางที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อันประเสริฐ เรียงตั้งแต่ สมมาทิฏฺฐิ ความเห็นชอบ สมมาสังกปโป ความดำริชอบ สมมาวาจา กล่าววาจาชอบ สมมากมมนฺโต ทำการงานชอบ สมมาอาชีโว เลี้ยงชีพชอบ สมมาวายาโม ทำความเพียรชอบ สมมาสติ ระลึกรู้ชอบ สมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ นี่คือหลักที่ให้เราดำเนินไป เพราะในบรรดาทางทั้งหลาย มรรคมีองค์ ๘ เป็นทางที่ประเสริฐที่สุด เพราะฉะนั้นเมื่ออยากเข้าถึงฐานะอันประเสริฐ ก็ต้องดำเนินตามปฏิปทานี้

อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ เป็นหลักเป็นประธานของปฐมเทศนาที่พระองค์ได้ตรัสเอาไว้ แต่ว่าผู้ฟังเป็นประเภท ขิปปาภิญญา ตรัสรู้ได้เร็ว ทรงอธิบายเท่านั้นก็เข้าใจแล้ว ส่วน

ธรรมะจกัปปวัตตนสูตร (๒)

๓๗๓

นอกจากนั้น ก็ต้องอธิบายกันยาวหน่อย จึงจะเข้าใจได้ถ่องแท้ พระพุทธองค์ทรงรับสั่งกับพระปัญจวัคคีย์ว่าที่ สุดทั้งสองอย่างนั้น ที่บรรพชิตไม่ควรเสพ คือ อย่าเอาใจไปจรดไว้ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่ชอบใจ เพราะกามคุณทั้ง ๕ นี้ เป็นตัว กามสุขัลลิกานุโยค ถ้าเอาใจไปจรดกับรูปสวยๆ เสียงเพราะๆ หรือกลิ่นหอมๆ นั้นเข้า ใจก็ยึดติด ยินดี ทำให้เพลิดเพลิน หลงใหล ใจก็ไม่เป็นกลาง ไม่เป็นตัวของตัวเอง เมื่อเป็นอย่างนั้น ท่านจึงได้ยืนยันว่า หิโน เป็นของต่ำทราม ไม่ไปในทางของ นักปราชญ์ คมโม เป็นของชาวบ้าน ถ้าไปสนใจมากเข้า ก็ทำให้ คิดแต่เรื่องสร้างบ้านสร้างเรือน ออกจากกิเลสได้ยาก ถ้าเข้าไป ติดแล้วก็ออกไม่ได้

ส่วนการประกอบตนเองให้ลำบาก ก็เป็นเรื่องไร้ประโยชน์ เป็นทุกข์เปล่าๆ จะบำเพ็ญเพียรเป็นร้อยเป็นพันปีก็ไม่มีประโยชน์อะไร สมัยก่อนโน้น มีนักบวชหลายประเภท ที่อุตส่าห์ออก แสวงหาทางให้ตัวเองหลุดพ้นจากความทุกข์ แต่สติปัญญายังไม่ สมบูรณ์ จึงมีการทรมานด้วยการนอนบนหนามบ้าง นอนตากแดด ย่างไฟ เอาไม้เคาะหน้าแข้งบ้าง ที่ทำไปนั้น ก็เพราะเข้าใจว่า เป็นทางหมดกิเลส เมื่อนอนตากแดด แดดร้อนเข้าจึงไม่มีความ กำหนดยินดี เข้าใจว่ากิเลสดับแล้ว นั้นเป็นความเข้าใจของผู้ไม่รู้ ที่นอนบนหนามก็เพราะคิดว่า เมื่อร่างกายทรมานแล้ว จะได้ไม่

ธรรมจักรกับประวัติตนสูตร (๒)

๓๗๔

คิดเรื่องงาม ซึ่งแท้จริงแล้ว ความกำหนดยินดีหรือกิเลสต่างๆ ในขณะนั้นดับไปเพียงชั่วคราว พอเลิกนอนบนหมอน กิเลสก็เข้ามาเหมือนเดิม อย่างนี้ท่านเรียกว่า อตตกิลมณานุโยค ทั้งนั้น

ลักษณะของอตตกิลมณานุโยคมีมากมาย ผิดทาง มรรคผลนิพพาน ปฏิบัติไปก็เหนื่อยเปล่า ไม่มีประโยชน์ เมื่อ ทรมาณตนมากเข้า ร่างกายก็ทรุดโทรม เป็นการทำลายตัวเอง เหมือนที่พระพุทธองค์เคยบำเพ็ญทุกรกิริยา ทรมาณพระองค์เอง ให้ลำบาก จนเกือบเอาชีวิตไม่รอด ถึงกระนั้นก็ได้บรรลุคุณวิเศษอะไร

เมื่อพระองค์ทรงละทางสุดโต่งทั้งสองอย่างนั้นแล้ว ก็มุ่ง ดำเนินตามมัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ที่ทรงตรัสรู้ ด้วยพระญาณอันยิ่ง ธรรมที่เรียกว่าข้อปฏิบัติอันเป็นกลางนั้น ต้องเอาใจจดเข้าไปในกลางกายของเรานี้แหละ ซึ่งมีทางเดียว เท่านั้น คือ ที่ศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ เหนือสะดือขึ้นมาสองนิ้วมือ เมื่อเราเอาใจหยุดนิ่งไปตรงนั้นได้ถูกส่วน มรรคมืองค์ ๘ ประชุมกันถูกส่วน เป็นมรรคสมังคี ก่อเกิดเป็นดวงปฐมมรรคใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ พอเอาใจหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงนั้น ได้ชื่อว่าเป็นมัชฌิมาปฏิปทาอย่างแท้จริง

ทีนี้พอหยุดนิ่งเข้ากลางดวงปฐมมรรค จะไปพบดวงศีล

ธรรมะจกัปปวัตตนสูตร (๒)

๓๗๕

ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ
ดวงศีลนี้ก็คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว ท่าน
เรียกว่าดวงศีล สัมมาวาจาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เป็นดวงสมาธิ
สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปो เป็นดวงปัญญา เมื่ออริยมรรคมีองค์
๘ ครบบริบูรณ์ จะทำให้เข้าถึงพระธรรมกาย ถึงพุทธรัตนะ
ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ซึ่งเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา

แก่นของศาสนานั้น อยู่ในตัวของเรา มีความละเอียด
ลุ่มลึกกันเข้าไปตามลำดับอย่างนี้ เพราะฉะนั้นพอหยุดได้เป็น
ถูกเป้าหมายของพระพุทธศาสนาทีเดียว เมื่อเราเว้นเสียจากที่สุด
ทั้ง ๒ อย่าง ไม่เสพที่สุดทั้ง ๒ นั้น เดินตามมัชฌิมาปฏิปทา
ไปทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ไปเป็นลำดับ
จะเข้าถึงพระธรรมกายได้

พระตถาคตเจ้าทรงรู้แล้วด้วยปัญญายังในธรรมนี้
ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งถึงอรหัตตผล เป็นพระลัทธิปัญญพุทธเจ้า
พระองค์จึงทรงนำเรื่องนี้มาแสดงกับพระปัญจวัคคีย์ให้ได้รับฟัง
พอหยุดนิ่งได้ถูกส่วน จักขุกรณี ทำให้เห็นเป็นปกติ เห็นไปตาม
ความเป็นจริงทั้งหมด

ญาณกรณี กระทำความรู้ให้เป็นปกติญาณของพระพุทธ-
องค์ ทรงเห็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ในมนุษยโลกนี้ ตั้งแต่รูป เวทนา

ธรรมจักษุ ปวัตตสูตร (๒)

๓๗๖

สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายมนุษย์ ของกายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมทั้งหยาบ และละเอียด เห็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นด้วยตา ธรรมกาย ตามมนุษย์ไม่สามารถเห็น ไม่ว่าจะเป็นตาของกายทิพย์ พรหม อรูปพรหมก็เห็นไม่ได้ เพราะยังตกอยู่ในไตรลักษณ์ ยังเป็นชั้นสมณะอยู่

พอถึงกายพระธรรมกายจึงเป็นขั้นวิปัสสนา ท่านก็อาศัย ธรรมจักษุ และญาณทัสสนะของธรรมกายดู เบญจขันธ์ทั้ง ๕ ว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นจริงๆ เห็นชัดเจนทีเดียว รู้ด้วยญาณของพระตถาคตเจ้า ธรรมกายนั้นแหละ เป็นตัวของ พระตถาคตเจ้า เห็นความทุกข์ตั้งแต่กายมนุษย์ ที่เป็นชาติปิ ทุกขา ชราปิ ทุกขา เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นทุกข์อย่างไรรู้ทั้งหมด

สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์เรียกว่า สมุทัย มีอะไรบ้าง ตั้งแต่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ธรรมกายก็เห็นแจ้งหมด เมื่อ เห็นจึงรู้ เมื่อรู้จึงหาทางที่จะสลัดให้หลุดจากตัณหาเหล่านั้น ด้วยการหยุดใจ เรียกว่า นิโรธ ดังนั้นหยุดจึงเป็นตัวสำเร็จ

เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงอย่างนี้ ท่านพระอัญญา- โภณทัตถุญะ ท่านก็พิจารณาเห็นตามว่า “ยงฺกิญฺจิ สมุทฺทณฺมํ สพฺพนํ” นิโรธธมฺมํ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา

ธรรมะจกัปปวัตตนาสูตร (๒)

๓๗๓

สิ่งนั้นทั้งปวงก็มีความดับไปเป็นธรรมดา” ท่านได้ตรัสรู้
อริยสัจ ๔ สำเร็จเป็นพระโสดาบันแล้ว ทำให้พระพุทธร่องค์ทรง
เปล่งอุทานว่า “อภยาสิ วต โภ โกณทณฺโณ พระอัญญาโกณ-
ทัญญะได้รู้แล้วหนอ” ทัวทั้งหมื่นโลกธาตุดุก็สะท้อนเลื่อนลั่น
อนุโมทนาสาธุการ ในการเข้าถึงธรรมกายของท่าน นับเป็นการ
บังเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนาที่ครบสมบูรณ์ เพราะถึงพร้อมด้วย
พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์สาวก

เพราะฉะนั้น เมื่อได้ยินได้ฟังแล้ว ก็ควรหมั่นพิจารณา
ธรรม แล้วนำไปปฏิบัติด้วยการหมั่นฝึกฝนใจให้หยุดนิ่ง ดำเนิน
จิตของเราในหนทางสายกลาง ตรงศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ หมั่น
ทำทุกๆ วัน ทำความเพียรให้สม่ำเสมอ ให้ได้บรรลุธรรมกายกัน
ทุกคน

